

ભારતના પ્રાચીન ઋષિઓ

કર્નલ જેમ્સ ટોડે (બ્રિટિશ ઈસ્ટ ઇન્ડિયા કંપની) ભારત વિશે કહ્યું: “આપણે એવા ઋષિઓને બીજે ક્યાં જોઈ શકીએ જેમની ફિલ્સ્ફૂઝીની પ્રણાલીઓ પ્લેટો, થેલ્સ અને પાયથાગોરસના શિષ્યો હતા જેમના કાર્યોના પ્રોટોટાઇપ હતા? હું એવા ખગોળશાસ્કીઓ ક્યાંથી શોધી શકું કે જેમના ગ્રહોની પ્રણાલીઓનું જ્ઞાન હજુ પણ યુરોપમાં આશ્રયને ઉત્તેજિત કરે છે, તેમજ આર્કિટેક્ચર અને શિલ્પકારો કે જેમની કૃતિઓ આપણી પ્રશંસાનો દાવો કરે છે, અને સંગીતકારો કે જેઓ મનને આનંદથી દુઃખમાં, આંસુથી સ્મિતમાં પરિવર્તન સાથે સ્મિત કરી શકે છે? મોડસ અને વૈવિધ્યસભર સ્વરૂપ?”

ભારતીય સંસ્કૃતનો વિકાસ ભારતના પ્રાચીન ઋષિઓ દ્વારા યુગોથી થયો છે, જેમણે તેની પવિત્ર નદીઓના ડિનારે વૈદિક સાહિત્યની 'શોધ' કરી હતી - જે ભારતીય સંસ્કૃતનો પાયો છે. 'ઋષિ' શબ્દ મૂળરૂપે વૈદિક સ્તોત્રોના સંગીતકારો અને ગાયકોને સૂચયે છે. જો કે, ઋષિ પણ એક 'ઋષિ' છે જેમને ભગવાને વેદ પ્રગટ કર્યા હતા (સર્જક, તેની રચના અને તેને સાચવવાના માધ્યમો વિશેના શાશ્વત સત્યોનું જ્ઞાન).

ભારતના 2 સૌથી લોકપ્રિય ઋષિઓ છે:

વાલ્મીકિ

મહાકાવ્ય રામાયણના પ્રખ્યાત કવિ-લેખક. તેમનો એક આશ્રમ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યમાં કાનપુર પાસે હાલના બિથ્રૂરમાં હતો, જ્યાં લવ અને કુશનો જન્મ સીતાના ઘરે થયો હતો.

વ્યાસ

મહર્ષિ વેદ વ્યાસ એ હિન્દુ દેવાલયમાં સૌથી મહત્વપૂર્ણ ઋષિ છે, કારણ કે તેમણે વેદ અને ધર્મા પુરાણોનું આયોજન કર્યું હતું. તેઓ હિન્દુ મહાકાવ્ય મહાભારતના લેખક પણ છે. તેમનો એક આશ્રમ હાલના હરિયાણા રાજ્યમાં કુરુક્ષેત્ર ખાતે હતો.

ભારતના કેટલાક અન્ય મહાન ઋષિઓ (ऋષિઓ) છે:

કશ્યપ

તેઓ પ્રાચીન સપ્ત-ઋષિઓમાંના એક હતા. સપ્ત-ઋષિ એ બે સંસ્કૃત શબ્દો છે જોનો અર્થ થાય છે "સાત ઋષિ". તેઓ બ્રહ્માના માનસ-પુત્ર, ભગવાન બ્રહ્માના માનસ-પુત્ર (બ્રહ્માના મનથી જન્મેલા, તેથી બ્રહ્મરિષિ કહેવાય છે) બ્રહ્મરિષિ મારીચીના પુત્ર હતા. ઋષિના અન્ય મુખ્ય વર્ગો છે દેવરિશી (નારદની જેમ) અને રાજણી (રાજાઓ જેઓ તેમના જ્ઞાન અને તપસ્યા દ્વારા ઋષિ બન્યા જેમ કે જનક). કપિલા દેવો, અસુરો અને સમગ્ર માનવજાતના પિતા છે.

વસિષ્ઠ

વસિષ્ઠ પાસે કામધેનુ તરીકે ઓળખાતી દેવી ગાય હતી. વશિષ્ઠ ઋગ્વેદના કેટલાક ભાગોના લેખક છે અને હરિશ્ચંદ્ર, સંવર્ણ અને ભગવાન રામ જેવા ધરણા પ્રમ્યાત રાજાઓના ગુરુ હતા. અયોધ્યામાં આજે પણ વસિષ્ઠ-કુડ છે.

માર્કિદેય

પ્રાચીન ઋષિ માર્કિદેય ભગવાન વિષ્ણુ અને ભગવાન શિવ બંનેના ભક્ત હતા. માર્કિદેય શિરંજીવીઓમાંના એક છે - હિંદુ ધર્મમાં અમર છે. વિવિધ હિંદુ ગ્રંથોના આધારે, તે નિશ્ચિત છે કે માર્કિદેય વધુ યુગ (યુગ) દ્વારા જીવ્યા હતા. તેઓ માર્કિદેય પુરાણ અને 'દેવી સપ્તશતી' જેવા મહત્વના હિંદુ ગ્રંથોના લેખક છે અથવા નાસિક નજીકના શક્તિપીઠ ખાતે દેવી દેવીના ગુણોનું સ્તુતિ કરતા સાતસો સ્તોત્રો છે.

કપિલ

ઋષિ કપિલનો જન્મ પ્રતિષ્ઠિત ઋષિ કર્દમ અને દેવહૃતિને ત્યાં થયો હતો. તેમણે ગુજરાતના સિદ્ધપુર ખાતે સાંઘ્ય પાઠશાળા સાથે વિશ્વને લેટ આપી હતી. તેમના અગ્રણી કાર્યએ અંતિમ આત્મા (પુરુષ) અને પ્રાથમિક

પદાર્થ (પ્રકૃતિ) ના સ્વભાવ અને સિદ્ધાંતો પર પ્રકાશ ફેંક્યો. પુરુષની પ્રેરણાથી પ્રકૃતિ, બ્રહ્માંડ સૃષ્ટિ અને તમામ શક્તિઓની માતા છે.

ભારદ્વાજા

ભારદ્વાજ ઋષિ અંગીરા (વૈદિક ઋષિ જેમણે અથર્વવેદનો મોટા ભાગનો ભાગ લખ્યો)ના વંશજ હતા. મહાકાવ્ય રામાયણમાં, ભગવાન રામ સીતા અને લક્ષ્મણ સાથે હાલના ઉત્તર પ્રદેશના પવિત્ર શહેર પ્રયાગરાજમાં ઋષિ ભારદ્વાજને તેમના આશ્રમમાં મળ્યા હતા. આચાર્ય ભારદ્વાજએ "થંત્ર સર્વસ્વ" ની રચના કરી હતી જેમાં ઉદ્ઘટન વિજ્ઞાન, અવકાશ વિજ્ઞાન અને ફલાઈંગ મશીનોમાં આશ્ર્વયજનક અને ઉત્કૃષ્ટ શોધોનો સમાવેશ થાય છે. તેમણે ફલાઈંગ મશીનોની ત્રણ શ્રેણીઓ વર્ણવી છે: (1) એક જે પૃથ્વી પર એક જગ્યાએથી બીજુ જગ્યાએ ઉડે છે. (2) જે એક ગ્રહ પરથી બીજા ગ્રહમાં પ્રવાસ કરે છે. (3) અને જે એક બ્રહ્માંડમાંથી બીજા બ્રહ્માંડમાં પ્રવાસ કરે છે.

સુશ્રુત

ઋષિ વિશ્વામિત્રને જન્મેલા, સુશ્રુત શસ્ત્રકિયાના પિતા છે. સુશ્રુત શ્રુત-ઋષિ એટલે કે શાસ્ત્રના રચયિતા હતા. "સુશ્રુત સંહિતા" પુસ્તકના લેખક, જેમાં તેમણે 300 થી વધુ સર્જિંકલ પ્રક્રિયાઓ અને 125 સર્જિંકલ સાધનોનું વર્ણન કર્યું છે, જેમાં સ્કેલ્પલ્સ, લેન્સેટ્સ, સોથ, કેથેટર અને રેકટલ સ્પેક્યુલમનો સમાવેશ થાય છે; મોટે ભાગે પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓના જડબામાંથી રચાયેલ છે. અસંખ્ય વર્ષો પહેલા, તેમણે અને તેમના સમયના વૈજ્ઞાનિકોએ સિઝેરિયન, મોતિયા, ફૃત્રિમ અંગો, રાઇનોપ્લાસ્ટી (ક્ષતિગ્રસ્ત નાકને પુનઃસ્થાપિત કરવા), 12 પ્રકારના અસ્થિભંગ, 6 પ્રકારના અવ્યવસ્થા, પેશાબની પથરી અને પ્લાસ્ટિક સર્જરી અને મગજની સર્જરી જેવી જટિલ સર્જરીઓ હાથ ધરી હતી. એનેસ્થેસિયાનો ઉપયોગ પ્રાચીન ભારતમાં જાણીતો હતો. તેણે ધણી બધી સ્ટીચિંગ પદ્ધતિઓ પણ વર્ણવી છે; ધોડાના વાળનો દોરા અને છાલના રેસા તરીકે ઉપયોગ.

જૈમિની

એક પ્રાચીન ઋષિ, મીમાંસા શાળાના મહાન ફિલસ્ફ્ફે. તેઓ વેદ વ્યાસના શિષ્ય હતા. જૈમિનીને કાંડા-ઋષિ પણ કહેવામાં આવે છે, જે કર્મ-કાંડ (કર્મકાંડ) થી સંબંધિત છે.

કણાદ

એટોમિક થિયરીના સ્થાપક, "વૈગ્રેન્ચિક દર્શન" ના સ્થાપક તરીકે - ભારતના છ મુખ્ય ફિલ્સૂફીમાંના એક - આચાર્ય કણાદ ફિલ્સૂફીમાં પ્રતિભાશાળી હતા. તેમનો જન્મ ગુજરાતમાં દ્વારિકા નજીક પ્રભાસ ક્ષેત્રમાં થયો હોવાનું માનવામાં આવે છે. તેઓ વાસ્તવવાદ, કાર્યકારણનો કાયદો અને અણુ સિદ્ધાંતના પ્રણેતા હતા. તેમણે સૃજિના તમામ પદાર્થોને નવ તત્વોમાં વર્ગીકૃત કર્યા છે, જેમ કે: પૃથ્વી, પાણી, પ્રકાશ, પવન, આકાશ, સમય, અવકાશ, મન અને આત્મા. તે કહે છે, "સૃજિની દરેક વસ્તુ અણુઓથી બનેલી છે જે બદલામાં પરમાણુઓ બનાવવા માટે એકબીજા સાથે જોડાય છે." તેમનું નિવેદન જોન ડાલ્ટનથી લગભગ હજારો વર્ષ પહેલાં, વિશ્વમાં પ્રથમ વખત અણુ સિદ્ધાંતમાં પ્રવેશ્યું. કણાદે અણુઓના પરિમાણ અને ગતિ અને એકબીજા સાથેની તેમની રાસાયણિક પ્રતિકિયાઓનું પણ વર્ણન કર્યું છે. પ્રખ્યાત ઈતિહાસકાર, ટીએન કોલબુકે કહ્યું છે કે, "યુરોપના વૈજ્ઞાનિકોની સરખામણીમાં કણાદ અને અન્ય ભારતીય વૈજ્ઞાનિકો આ ક્ષેત્રના વૈશ્વિક માસ્ટર હતા."

પાણિની

પાણિની તેમના સંસ્કૃત વ્યાકરણ માટે જાણીતા છે, ખાસ કરીને અષાધ્યાયી ("આઠ પ્રકરણ") તરીકે ઓળખાતા સંસ્કૃત વાક્યરચના અને વ્યાકરણના તેમના 3,959 નિયમોની રચના માટે, જે વેદાંગની વ્યાકરણ શાખાનો પાચાનો લખાણ છે, જે વૈદિકની સહાયક વિજ્ઞતાપૂર્વી શાખાઓ છે.

નાગાર્જુન

મધ્યપુટેશના બાલુકા ગામમાં જન્મેલા "આરોગ્યમંજરી" અને "યોગસર" જેવા તબીબી પુસ્તકોના લેખક તરીકે, તેમણે રોગહર દવાના ક્ષેત્રમાં પણ નોંધપાત્ર યોગદાન આપ્યું હતું. તેઓ નાલંદાની પ્રખ્યાત યુનિવર્સિટીના ચાન્સેલર તરીકે નિયુક્ત થયા.

આર્થભદ્ર

એક માસ્ટર ખગોળશાસ્ક્રી અને ગણિતશાસ્ક્રી હતા, તેમનો જન્મ કુસુમપુર (બિહાર)માં થયો હતો. તેમણે ખગોળશાસ્ક્રી પર લખાણ અને ગણિત પર એક અપ્રતિમ ગુંથ "આર્થભટીયમ" લખ્યો, તેમણે ગૃહોની ગતિ અને ગ્રહણના સમયની ગણતરી કરવાની પ્રક્રિયાની રચના કરી. આર્થભદ્ર એ સૌપ્રથમ ધોષણા કરી હતી કે પૃથ્વી ગોળ છે, તે તેની ધરી પર ફરે છે, સૂર્યની પ્રદક્ષિણા કરે છે અને અવકાશમાં સ્થગિત છે - કોપરનિકસે તેનો સૂર્યકેન્દ્રી સિક્ષાંત પ્રકાશિત કર્યો તેના હજારો વર્ષ પહેલાં.

ચાર દશાંશ સ્થાનો પર π (Pi) ની ગણતરી કરવા માટે પણ તેને સ્વીકારવામાં આવે છે: 3.1416 અને ત્રિકોણમિતિમાં સાઈન ટેબલ. સદીઓ પછી, 825 સીએમાં, આરબ ગણિતશાસ્ક્રી, મોહમ્મદ ઇબ્ના મુસાએ Pi ના મૂલ્યનો શ્રેય ભારતીયોને આપ્યો, "આ મૂલ્ય હિન્દુઓ દ્વારા આપવામાં આવ્યું છે. અને સૌથી ઉપર, તેમનું સૌથી અદ્ભૂત યોગદાન શૂન્યનો ખ્યાલ હતો જેના વિના આધુનિક કોમ્પ્યુટર ટેકનોલોજી અસ્તિત્વમાં ન હોત.

પતંજલિ

યોગના પિતા તરીકે ઓળખાય છે, જે વિશ્વમાં ભારતના અનેક અનન્ય યોગદાનમાંનું એક છે. યોગનું વિજ્ઞાન યોગની પ્રેક્ટિસ દ્વારા અંતિમ વાસ્તવિકતાને શોધવા અને સાકાર કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. આચાર્ય પતંજલિ ઉત્તર પ્રદેશના ગોડા (ગનારા) જિલ્લાના વતની હતા. યોગના આઠ અંગો છે જ્યાં આચાર્ય પતંજલિ યમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધ્યાન, ધારણા અને સમાધિ દ્વારા સમાધિમાં ભગવાનના પરમ આનંદની પ્રાપ્તિ દર્શાવે છે. યોગિક મુદ્રાઓ શ્વસન, રૂધિરાલિસરણ, નર્વસ, પાચન અને અંતઃસ્ત્રાવી પ્રણાલીઓ અને શરીરના અન્ય ધણા અંગોની કાર્યક્ષમતામાં અસરકારક રીતે વધારો કરે છે. તેમણે શરીર, મન અને આત્માને નિયંત્રિત કરવાના સાધન તરીકે પ્રાણ (જીવન ધ્યાસ)નું નિયંત્રણ સૂચવ્યું. આ પછીથી વ્યક્તિને સારા સ્વાસ્થ્ય અને આંતરિક સુખ સાથે પુરસ્કાર આપે છે.

ભાસ્કરાચાર્ય

ખગોળશાસ્ક્રી સ્માર્ટના સેંકડો વર્ષ પહેલાં પૃથ્વી દ્વારા સૂર્યની પરિકમા કરવામાં લાગેલા સમયની ગણતરી કરી હતી; પૃથ્વી દ્વારા સૂર્યની પરિકમા કરવામાં લાગેલો સમય: 365.258756484 દિવસ. મહારાષ્ટ્રના વિજાપુર

(જલગાંવ) ના અસ્પષ્ટ ગામમાં જનેલા, ભાસ્કરાચાર્યની "લીલાવતી" અને "બીજાનીતા" નામની ગાણ્યિતિક કૃતિઓ અપ્રતિમ માનવામાં આવે છે. તેમના ગ્રંથ "સિદ્ધાંત શિરોમણી" માં તેઓ ગ્રહોની સ્થિતિ, ગ્રહણ, બ્રહ્માંડ વિજ્ઞાન, ગાણ્યિતિક તકનીકો અને ખગોળશાસ્ત્રીય સાધનો પર લખે છે. "સૂર્ય સિદ્ધાંત" માં તે ગુરુત્વાકર્ષણ બળ પર નોંધ બનાવે છે: "પૃથ્વી દ્વારા આકર્ષણના બળને કારણે વસ્તુઓ પૃથ્વી પર પડે છે. તેથી, પૃથ્વી, ગ્રહો, નક્ષત્રો, ચંદ્ર અને સૂર્ય આ આકર્ષણને કારણે ભ્રમણકક્ષામાં રોકાયેલા છે." સર આઇએક ન્યૂટનના સેકડો વર્ષ પહેલાં, ગુરુત્વાકર્ષણની શોધ કરનાર ભાસ્કરાચાર્ય પ્રથમ હતા.

ચાણક્ય

ચાણક્ય અથવા વિષ્ણુ ગુપ્ત અથવા કૌટિલ્ય (તેમનું ગોત્ર) પ્રથમ મૌર્ય સમ્રાટ ચંદ્રગુપ્તના શિક્ષક હતા - જે સંપૂર્ણ ભારતીય ઉપખંડ પર શાસન કરનાર પુરાતત્વીય રીતે નોંધાયેલા ઇતિહાસમાં પ્રથમ સમ્રાટ હતા.

તેમણે અર્થશાસ્ત્ર નામના પ્રાચીન ભારતીય રાજકીય ગ્રંથની રચના કરી હતી. ચાણક્યને અર્થશાસ્ત્ર અને રાજનીતિ વિજ્ઞાનના ક્ષેત્રના પ્રાણેતા તરીકે ગાણ્યવામાં આવે છે અને તેમના કાર્યને શાસ્ત્રીય અર્થશાસ્ત્રના મહત્વપૂર્ણ પુરોગામી તરીકે માનવામાં આવે છે. ચાણક્યની કૃતિઓ મેન્ડિયાવેલીના હજારો વર્ષો પહેલાની છે. ચાણક્ય તક્ષશિલામાં શિક્ષક હતા, જે એક પ્રાચીન શિક્ષણ કેન્દ્ર છે.

વાત્સ્યાયન

એક હિંદુ ફિલસ્ફ્ફેને કામસૂત્રના લેખક માનવામાં આવતા હતા. બીજા અધ્યાયમાં વાત્સ્યાયન 64 કામ-કલસ અથવા પ્રેમ કરવાની રીતોનું વર્ણન કરે છે. આ 64 પોર્નિશન્સ નથી, પરંતુ લવમેન્કિંગની વિવિધ પદ્ધતિઓની શ્રેણીઓ છે, જેમ કે 'આલિંગવું, ચુંબન કરવું, ખંજવાળવું, કરડવું, સ્થિતિ, વિલાપ, પુરુષનો ભાગ ભજવતી સ્ત્રી અને મુખ મૈથુન.' જેમ કે સેક્સના આ દરેક મોડમાં આઈ અલગ-અલગ વિશ્રિષ્ટ અભિવ્યક્તિઓ હોવાનું માનવામાં આવે છે, આમ એવી ચોસન રીતો છે કે જેમાં સ્ત્રી અથવા પુરુષને તેના વ્યાપક અર્થમાં સેક્સ કરી શકાય તેવું કહી શકાય. પરંતુ કામ-કલ એ માત્ર સફળ પ્રેમ નિર્માણ માટેના સાધનો નથી, તે શિક્ષિત માણસની રચનાના હૃદયમાં પણ છે.

ચરક

આચાર્ય ચરકને દવાના પિતા તરીકે તાજ પહેરાવવામાં આવ્યો છે. તેમની પ્રખ્યાત કૃતિ, “ચરક સંહિતા” ને આયુર્વેદના જ્ઞાનકોશ તરીકે ગણવામાં આવે છે. આચાર્ય ચરકે તેમની જન્મજાત પ્રતિભા દ્વારા માનવ શરીરરચના, ગર્ભવિજ્ઞાન, ફાર્માલોજી, રક્ત પરિભૂમણ અને ડાયાબિટીસ, ક્ષય રોગ, હદ્યરોગ, વર્ગેર પરના તથ્યોની તપાસ કરી. “ચરક સંહિતા” માં તેમણે 100,000 હર્બલના ઔષધીય ગુણો અને કાર્યોનું વર્ણન કર્યું છે. છોડ તેમણે મન અને શરીર પર આહાર અને પ્રવૃત્તિના પ્રભાવ પર ભાર મૂક્યો છે. તેમણે સાબિત કર્યું છે કે આધ્યાત્મિકતા અને શારીરિક સ્વાસ્થ્યનો સહસંબંધ નિદાન અને ઉપચારાત્મક વિજ્ઞાનમાં ઘણો ફાળો આપે છે. તેમણે હિપ્પોકેટિક શાપથની બે સદીઓ પહેલાં તબીબી પ્રેક્ટિશનરો માટે એક નૈતિક ચાર્ટર પણ સૂચવ્યું છે.

વરાહમિહિર

વરાહમિહિરના પુસ્તક “પંચ સિદ્ધાંત”માં નોંધ્યું છે કે ચંદ અને ગ્રહો તેમના પોતાના પ્રકાશને કારણે નહીં પરંતુ સૂર્યપ્રકાશને કારણે ચમકતા હોય છે. “બૃહદ સંહિતા” અને “બૃહદ જાતક” માં, તેમણે ભૂગોળ, નક્ષત્ર, વિજ્ઞાન, વનસ્પતિશાસ્ક અને પ્રાણી વિજ્ઞાનના ક્ષેત્રોમાં તેમની શોધો જાહેર કરી છે. વનસ્પતિ વિજ્ઞાન પરના તેમના ગુંથમાં, વરાહમિહિર છોડ અને વૃક્ષોને અસર કરતા વિવિધ રોગો માટે ઉપચાર રજૂ કરે છે.

અન્ય કેટલાક ઋષિઓ હતા:

- અગસ્ત્ય (સુપ્રસિદ્ધ વિજ્ઞાન). તેમનો એક આશ્રમ તેલંગાણામાં પરનાશાળામાં હતો.
- અસ્તિક (માનસા અને જરાત્કારુનો પુત્ર, સત્તાવીસમા દ્વારા પરના વ્યાસ)
- અત્રિ (બ્રહ્માનો પુત્ર - સપ્ત ઋષિ). તેમનો આશ્રમ ચિત્રકૃટ પાસે હતો.
- બૃગુ (સપ્તર્ષિઓમાંના એક અને પ્રજાપતિઓમાંના એક (અને માનસ પુત્ર - એક મગજનું બાળક) જેને બ્રહ્માએ સૃષ્ટિના સહાયક તરીકે બનાવ્યું હતું)
- ગૌતમ જેનો આશ્રમ નાસિક પાસે ગોદાવરી નદીના કિનારે અને બિહાર રાજ્યમાં ભાગલપુર પાસે અહલ્યા-સ્થાન ખાતે હતો
- કૌસ્તુકી (માર્કિડેયનો શિષ્ય)

- કૃપાચાર્ય (મહાભારતનું એક મહત્વપૂર્ણ પાત્ર; ચિરંજીવિન ("અમર") માંથી એક)
- માતંગા જેનો આશ્રમ આંધ્ર પ્રદેશમાં શ્રીશૈલમ અને કર્ણાટકમાં હળવી પાસે હતો.
- મારીચી (બ્રહ્માનો પુત્ર અને સપ્તસ્થિતોમાંનો પણ એક)
- નારદ, વૈષ્ણવ પરંપરામાં દૈવી ઋષિ (બ્રહ્માના પુત્ર)
- પરાશર (એક ઋગ્વેદિક મહાર્ષિ અને ઘણા પ્રાચીન ભારતીય ગ્રંથોના લેખક. તેઓ વસિષ્ઠના પૌત્ર હતા અને ઋગ્વેદના કેટલાક શલોકોના લેખક હતા)
- પ્રહલાદ (અમહાર્જન - એટલે કે, "મહાન ભક્ત", પૌરાણિક વૈષ્ણવ પરંપરાઓમાં).
- પુલત્સ્ય (દસ પ્રજાપતિઓમાંના એક - બ્રહ્માના પુત્રો, અને સપ્તસ્થિતોમાંના એક. તે આધ્યાત્મિક સ્પંદન હતા જેની શક્તિ દ્વારા પુરાણોના કેટલાક ગ્રંથો લખવામાં આવ્યા હતા)
- શુક (ભૃગુનો પુત્ર)
- વૈશમ્પાયન (કૃષ્ણ યજુર્-વેદના મૂળ શિક્ષક)
- યાજવલ્ક્ય (એક સુપ્રસિદ્ધ પ્રાચીન ઋષિ, વૈશમ્પાયનના શિષ્ય)

ત્યાં ઘણી નોંધપાત્ર સ્રી ઋષિકાઓ છે જેમણે વૈદિક ગ્રંથોની રચનામાં યોગદાન આપ્યું છે. ઋગ્વેદમાં રોમાશા, લોપામુદ્રા, અપાલા, કંકું, વિશ્વવરા, ધોષા, જૃહુ, વાગમખીણી, પૌલોમી, યામી, ઈન્દ્રાણી, સાવિત્રી અને દેવજામીનો ઉત્સ્વ છે. સામ વેદ નોંધા, અકૃષ્ણભાષા, સિકાતનિવારી અને ગૌપાયન ઉમેરે છે.

વિશ્વમાં ભારતનું અન્ય યોગદાન:

- માનવતાને ભારતની સૌથી મોટી લેટ - ગાણિતિક નવીનતાઓમાં ZEROનો સમાવેશ થાય છે; દશાંશ નંબરો અને ડાઇસનો ઉપયોગ.
- બુધાયને 6૩ી સદીમાં યુરોપિયન ગાણિતશાસ્ત્રીઓના ઘણા સમય પહેલા, પાયથાગોરિયન પ્રમેય તરીકે ઓળખાય છે તે ખ્યાલ સમજાવ્યો હતો.
- બીજગાણિત, ટ્રિકોણમિતિ અને કલન ભારતમાંથી આવ્યા હતા; ચતુર્ભુજ સમીકરણો શ્રીધારાચાર્ય દ્વારા 11મી સદી સીઈમાં હતા; ગ્રીક અને રોમનોએ ઉપયોગમાં લીધેલી સૌથી મોટી સંખ્યા (10 થી 6 ની શક્તિ) હતી જ્યારે હિંદુઓએ વૈદિક સમયગાળા

દરમિયાન 5000 બીસીઇની શરૂઆતમાં ચોક્કસ નામો સાથે (10 થી 53 ની શક્તિ) જોડલી મોટી સંખ્યાઓનો ઉપયોગ કર્યો હતો. આજે પણ, સૌથી વધુ વપરાયેલ નંબર તેરા 1012 (10 થી 12ની શક્તિ) છે.

- 1,500 બીસીઇ સુધીમાં, ભારતીયો ચોરસ, વર્તુળ, લંબચોરસ, ખૂણા, ત્રિકોણ, અપૂર્ણોક, બિજગાણિત સૂત્રો અને ખગોળશાસ્ત્ર અને અધ્યાત્મશાસ્ત્ર જેવા આંકડાઓનો ઉપયોગ કરતા હતા.
- નેવિગેશનની કળાનો જન્મ હજારો વર્ષ પહેલા થયો હતો. નેવિગેશન શબ્દ સંસ્કૃત શબ્દ NAVGATIH પરથી આવ્યો છે. નેવી શબ્દ પણ સંસ્કૃત 'નૌ' પરથી આવ્યો છે.
- સિંચાઈ માટે સૌથી પહેલા જળાશય અને ડેમ સૌરાષ્ટ્રમાં બાંધવામાં આવ્યા હતા. 150 બીસીઇના સાક રાજ કુદ્રદમન I ના અનુસાર ચંદ્રગુપ્ત મૌર્યના સમયમાં રાયવતકની ટેકરીઓ પર 'સુદર્શન' નામનું સુંદર તળાવ બનાવવામાં આવ્યું હતું.
- ભારતમાં ઉદ્ભવ્યું - ફાર્માકોલોજી, મગજની શસ્ત્રકિયા, દવા, ફૃત્રિમ રંગો અને ઝ્લેઝ, ધાતુશાસ્ત્ર, પુનઃ-સ્ફટિકીકરણ, રસાયણશાસ્ત્ર, કાપડ ઉત્પાદન, હાઇડ્રોલિક એન્જિનિયરિંગ, પાણી સંચાલિત ઉપકરણો, વગેરે.

સીવી રમન (1930 નોબેલ પુરસ્કાર) જેવી ઘણી સફળતાની વાર્તાઓ છેઅસર) અને પ્રો. જી.સી. બોર્ડની 1895માં માઇક્રોવેવની શોધ. યુએસએ સ્થિત IEEE એ અહેવાલ આપ્યો કે વાયરલેસ કોમ્યુનિકેશનના પ્રણેતા બોસ હતા અને માર્કોની નહીં.

ભારતની મહાન વિભૂતિઓ

ડૉ. એ. પી. જે. અબ્દુલ કલામ

ભારતના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ

ડૉ. અવુલ પાકિર જૈનુલાભુદીન અદબુલ કલામ, ભારતના બારમા રાષ્ટ્રપતિ, યોગ્ય રીતે ભારતની મિસાઈલ ટેકનોલોજીના પિતા તરીકે ઓળખાય છે. તેમનો જન્મ 15મી ઓક્ટોબર, 1931ના રેજ તમિલનાડુના રામેશ્વરમ જિલ્લાના ધનુષકોડી ખાતે માતા-પિતા જૈનુલાભુદીન મરાકાયર અને આશિઅમ્માને ત્યાં થથો હતો. ડૉ. કલામે વિખ્યાત એરોનોટિકલ એન્જિનિયર તરીકે, ભારતના પ્રથમ સેટેલાઇટ પ્રક્ષેપણ વાહન SLV-3 અને ત્રિશુલ, અઞ્ચિ, પ્રિતવી વગેરે મિસાઈલોના વિકાસ માટે યોગદાન આપ્યું.

તેમણે તેમનું માધ્યમિક શિક્ષણ રામનાથપુરમની શ્વાર્ટા હાઇસ્ક્યુલમાં કર્યું, B.Sc. સેન્ટ જોસેફ કોલેજ (1950), તિરુચ્ચી, અને 1954-57 દરમિયાન MIT, મદ્રાસ ખાતે એરોનોટિકલ એન્જિનિયરિંગમાં DMIT. સ્નાતક એરોનોટિકલ એન્જિનિયર તરીકે પાસ થયા પછી, કલામ એક તાલીમાર્થી તરીકે હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડ (HAL), બેંગલૂરમાં જોડાયા અને બાદમાં સંરક્ષણ મંત્રાલયના ટેકનિકલ વિકાસ અને ઉત્પાદન નિર્દેશાલયમાં તકનીકી સહાયક તરીકે જોડાયા.

1960ના દાયકામાં કલામ કેરળના થુમબામાં વિકમ સારાભાઈ સ્પેસ સેન્ટરમાં જોડાયા હતા. તેમણે દેશના પ્રથમ સ્વદેશી ઉપગ્રહ-પ્રક્ષેપણ વાહનને વિકસાવવામાં મદદ કરીને ભારતમાં અવકાશ સંશોધનના મુખ્ય કેન્દ્રમાં કેન્દ્રના ઉત્કાંતિમાં મુખ્ય ભૂમિકા ભજવી હતી. 1963-82 દરમિયાન, તેમણે વિવિધ ક્ષમતાઓમાં ઈસરોમાં સેવા આપી હતી. 1982 માં, તેઓ ફરીથી DRDO માં ડિરેક્ટર તરીકે જોડાયા અને પાંચ સ્વદેશી મિસાઈલો માટે ઈન્ટીગ્રેટેડ ગાઇડેડ મિસાઈલ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ (IGMDP) ની કલ્પના કરી. ડૉ. એ. પી. જે. અબ્દુલ કલામે ભાવિ મિસાઈલ ટેકનોલોજી ક્ષેત્રોમાં વિકાસ કરવા માટે 'રિસર્ચ સેન્ટર ઈમરત' નામના એડવાન્ડ ટેકનોલોજી રિસર્ચ સેન્ટરની સ્થાપના કરી છે.

તેમણે સંરક્ષણ પ્રધાન અને બાદમાં ભારત સરકારના મુખ્ય વૈજ્ઞાનિક સલાહકાર તરીકે પણ સેવા આપી હતી. પદ પરથી નિવૃત્ત થયા પછી ડૉ. કલામ જાન્યુઆરી 2002માં રાષ્ટ્રપતિ બન્યા ત્યાં સુધી અજ્ઞામલાઈ યુનિવર્સિટીમાં જોડાયા.

તેઓ ઈન્ડિયન નેશનલ એકેડમી ઓફ સાયન્સ, એસ્ટ્રોનોટિકલ સોસાયટી ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય ધર્ણી વ્યાવસાયિક સંસ્થાઓના સભ્ય છે. ડૉ. એ.પી.જે. અબ્દુલ કલામને 1981માં પદ્મ ભૂષણ, 1990માં પદ્મ વિભૂષણ અને 1997માં ભારતનો સર્વોચ્ચ નાગરિક પુરસ્કાર 'ભારત રત્ન' એનાયત કરવામાં આવ્યો છે. અન્ય પ્રતિષ્ઠિત પુરસ્કારોમાં ડૉ. બિરેન રોય અવકાશ પુરસ્કાર, ઓમ પ્રકાશ બેસિન પુરસ્કાર, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી માટેનો સમાવેશ થાય છે. રાષ્ટ્રીય નહેરુ પુરસ્કાર, આર્ય ભણ પુરસ્કાર વગેરે. ડૉ. કલામને 28 યુનિવર્સિટીઓ દ્વારા ડૉક્ટર ઓફ સાયન્સ (D.Sc. Honoris-causa) ની પદવી એનાયત કરવામાં આવી હતી.

ડૉ. કલામ, એક સ્નાતક શાસ્ત્રીય કણ્ણાટિક સંગીતના જાણકાર છે. તે નવરાશમાં વીણા વગાડે છે. તેઓ તેમની માતૃભાષા તમિલમાં કવિતા લખે છે. તેમની સતત કવિતાઓ અંગ્રેજીમાં અનુવાદિત થઈ અને 1994માં 'માય જન્મી' નામના પુસ્તક તરીકે પ્રકાશિત થઈ. તે કુરાન અને ભગવદ ગીતા સમાન ભક્તિ સાથે વાંચે છે. તે 'ઈન્ડિયા 2020: એ વિઝન ફોર ધ ન્યૂ મિલેનિયમ' (વાયએસ રાજન સાથે 1998), 'વિંસ ઓફ ફાયર: એન ઓટોબાયોગ્રાફી' અને 'ઈન્ઝાઇટેડ માઇન્ડ્સ - અનલીશ ધ પાવર ઈન ઈન્ડિયા' પુસ્તકોના લેખક પણ છે.

અઝીમ હાશમ પ્રેમજી

વિપ્રો લિમિટેડના સ્થાપક અઝીમ હાશમ પ્રેમજી, વિપ્રો લિમિટેડના સ્થાપક, બેંગલોર સ્થિત ભારતની સૌથી મોટી અને સૌથી વધુ સ્પર્ધાત્મક IT કંપની, 24મી જુલાઈ 1945ના રોજ બોમ્બેમાં જન્મ્યા હતા. પ્રેમજીને 21 વર્ષની ઉંમરે સ્ટેનફ્રોડ યુનિવર્સિટી, કેલિફોર્નિયા, યુએસએમાંથી કોમ્પ્યુટર સાયન્સનો અભ્યાસ છોડીને વનસ્પતિ તેલનો પારિવારિક વ્યવસાય સંભાળવાની ફરજ પડી હતી જ્યારે તેમના

પિતા એમએચ પ્રેમજીજું 1966માં અચાનક નિધન થયું હતું. ત્રીસ વર્ષથી ઇલેક્ટ્રિકલ એન્જિનિયરિંગની ડિગ્રી પૂર્ણ કરી.

અમલનેર સ્થિત વનસ્પતિ ઉત્પાદન કંપની, વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા વેજુટેબલ પ્રોડક્ટ પાઇઝથી વિપ્રો પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડ, વિપ્રો ટેકનોલોજીસ અને વિપ્રો કોપોરેશન બની. પ્રેમજીજાના નેતૃત્વ હેઠળ વિપ્રોએ વિસ્તરણ અને વૈવિધ્યકરણના મહત્વાકાંક્ષી તબક્કાની શરૂઆત કરી. કંપનીએ જનરલ ઇલેક્ટ્રિક અને સાબુ, બેબી કેર પ્રોડક્ટ્સ, શેમ્પૂ, પાવડર વગેરે સહિત અન્ય ઉપભોક્તા ઉત્પાદનો સાથે લાઇટ બલ્બનું ઉત્પાદન કરવાનું શરૂ કર્યું. 1975 માં, વિપ્રો ફલુઇડ પાવર બિઝનેસ યુનિટ હાઇડ્રોલિક સિલિન્ડરો અને ટ્રક ટિપર્સનું ઉત્પાદન શરૂ કર્યું. પરંતુ પ્રેમજીજની મહત્વાકાંક્ષાઓ ત્યાં અટકી ન હતી. 1980ના દાયકામાં વિપ્રોએ IT ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કર્યો, 1975માં ભારતીય બજારમાંથી IBMની હકાલપદ્ધીનો લાભ ઉઠાવ્યો. આમ, વિપ્રો સેન્ટીનેલના વિશેષ લાયસન્સ હેઠળ કોમ્પ્યુટર હાર્ડવેર, સોફ્ટવેર ડેવલપમેન્ટ અને સંબંધિત વસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં સામેલ થઈ. પરિણામે, હાઇડ્રોજનયુક્ત રસોઈ ચરબીમાં \$1.5 મિલિયન કંપની થોડા વધોમાં વધીને \$662 મિલિયન વૈવિધ્યસભર, સેવાઓ, તબીબી પ્રણાલીઓ, ટેકનોલોજી ઉત્પાદનો અને વિશ્વભરમાં ઓફિસો સાથેની ઉપભોક્તા વસ્તુઓમાં સંકલિત કોપોરેશન બની. કંપનીનું IT વિભાગ SEI CMM લેવલ 5 અને PCMM લેવલ 5 (લોકો ક્ષમતા પરિપક્વતા મોડલ) પ્રમાણપત્ર જીતનાર વિશ્વનું પ્રથમ બન્યું, જે ગુણવત્તાના ધોરણોમાં નવીનતમ છે. કંપનીની આવકની મોટી ટકાવારી IT વિભાગ દ્વારા પેદા થાય છે. વિપ્રો અલ્કાટેલ, નોકિયા, સિસ્કો અને નોર્ટલ જેવી અગ્રણી વૈશ્વિક કંપનીઓ સાથે કામ કરે છે અને જનરલ ઇલેક્ટ્રિક કંપની સાથે મેડિકલ સિસ્ટમ્સમાં સંયુક્ત સાહસ ધરાવે છે.

પ્રેમજીજની સફળતા અને અગ્રણીતાની વાર્તા સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે કેવી રીતે નિશ્ચય અને રફતા, જ્યારે જ્ઞાન, સ્પષ્ટ દ્રષ્ટિ અને યોગ્ય આયોજન સાથે જોડાય છે, ત્યારે વ્યક્તિને સફળતા અને નેતૃત્વના શિખરે પહોંચવામાં સક્ષમ બનાવે છે. એક સીધો આગળનો વ્યક્તિ, તે વસ્તુઓને પૂર્ણ કરવા માટે લાંચ કે ભુષાચારનો આશરો લેવામાં માનતો નથી અને ગુણવત્તાને પ્રમાણિકતા સાથે સાંકળે છે. તે સંપૂર્ણ વર્કફોલિક છે અને તેના અનુસાર સ્પર્ધાત્મક વાતાવરણમાં સફળતા અને ટકી રહેવાનો એકમાત્ર રસ્તો

કામ છે. એક કઠિન એમ્પ્લોયર, તે અપેક્ષા રાજે છે કે તેના કર્મચારીઓ સક્ષમ હશે અને તે કોઈની પાસેથી જૂઠાણું અથવા છેતરપિંડી સહન કરશે નહીં.

અઝીમ હાશમ પ્રેમજી ફોર્બ્સની બિલિયન લિસ્ટ 2000માં 6.4 બિલિયન ડોલરની સંપત્તિ સાથે 41મા સ્થાને છે. વખોથી, અઝીમ પ્રેમજીને ઘણા સન્માનો અને પ્રશંસાઓથી વિશેષાધિકૃત કરવામાં આવ્યા છે. તેમને બિઝનેસ ઇન્ડિયાના 'બિઝનેસમેન ઓફ દ યર 2000' તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા, ફોર્ચ્યુન (ઓગસ્ટ 2003) દ્વારા તેમને યુએસની બહારના 25 સૌથી શક્તિશાળી બિઝનેસ લીડર્સમાંના એક તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું હતું, ફોર્બ્સ (માર્ચ 2003)એ તેમને વૈશ્વિક સ્તરે દસ લોકોમાંના એક તરીકે સૂચિબદ્ધ કર્યા હતા. , બિઝનેસ વીકમાં (ઓક્ટોબર 2003) તેમને તેમના કવર પર 'ઇન્ડિયાઝ ટેક કિંગ' ગીત સાથે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રીયુટ ઓફ ટેકનોલોજી, રૂરકી અને મણિપાલ એકેડેમી ઓફ હાયર એજ્યુકેશન બંનેએ તેમને માનદ ડોક્ટરેટની પદવી એનાયત કરી છે. તેઓ ભારતમાં ઇન્જીનીઝિન્ફેન્ચન ટેકનોલોજી માટે વડાપ્રધાનની સલાહકાર સમિતિના સભ્ય પણ છે.

વર્ષ 2001માં, પ્રેમજીએ અઝીમ પ્રેમજી ફાઉન્ડેશનની સ્થાપના કરી, જે પ્રાથમિક શિક્ષણના સાર્વત્રિકરણની સુવિધા આપીને ભારતના લાખો બાળકોના જીવનને પ્રભાવિત કરવાના વિઝન સાથે બિન-લાભકારી સંસ્થા છે. ફાઉન્ડેશન કર્ણાટક, આંધ્રપ્રદેશ, મધ્યપ્રદેશ વગેરેની રાજ્ય સરકારો સાથે નજીકથી કામ કરે છે અને કાર્યક્રમો 5000 થી વધુ ગ્રામીણ શાળાઓને આવરી લે છે. પ્રેમજી ફાઉન્ડેશન માટે નાણાકીય સંસાધનોમાં ફાળો આપે છે.

વ્યક્તિગત રીતે, પ્રેમજી તેમની નમૃતા અને મદદ કરવાની માનસિકતા માટે જાણીતા છે. સરળતાથી વિશ્વના સૌથી ધનાઢ્ય માણસોમાંના એક, તે હંમેશા ઇકોનોમી કલાસમાં મુસાફરી કરે છે. તેમની મનપસંદ મનોરજક પ્રવૃત્તિમાંની એક હાઇકિંગ છે. તેઓ તેમની પણી યાસ્મીન પ્રેમજી સાથે શાંત જીવન જીવે છે જેમણે મુંબઈમાં 'ઈન્સાઈડ આઉટસાઈડ' (સંપાદકીય) માટે કામ કર્યું હતું અને તેમના બે પુત્રો બેંગ્લોરમાં એક સાદા, પરંતુ ભવ્ય વિલામાં હતા. મોટો દીકરો, રિશાદ, GE માટે યુએસએમાં કામ કરે છે અને નાનો, તારિક, એક ડોટકોમની સહ-સ્થાપના કરી છે અને બેંગ્લોરથી કામ કરે છે. શ્રી પ્રેમજી કે જેઓ કંપનીમાં 78% હિસ્સો ધરાવે છે તેઓ માત્ર ધોરણો માટે તેમના એક પુત્રને તેમના અનુગામી તરીકે નામ આપવામાં માનતા નથી.

ધીરજલાલ હીરાચંદ અંબાણી

રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના સ્થાપક

ધીરજલાલ હીરાચંદ અંબાણી, અગ્રણી ભારતીય ઉદ્યોગપતિઓમાંના એક, 28 ડિસેમ્બર, 1932ના રોજ ગુજરાતના ચોરવાડ માં જન્મયા હતા. ધીરજલાલ અંબાણી તરીકે જાણીતા, તેઓ ભારતના સૌથી મોટા ખાનગી સાહસ, રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના વડા છે.

ધીરજલાલ એ 1950 ના દાયકામાં આરબ વેપારીઓ સાથે નાના સમયના કામદાર તરીકે શરૂઆત કરી અને મસાલામાં પોતાનો વ્યવસાય શરૂ કરવા 1958 માં મુંબઈ ગયા. સાધારણ નફો કર્ચ પછી, તેઓ કાપડમાં ગયા અને અમદાવાદ નજીક તેમની મિલ ખોલી. ધીરજલાલ એ 1958માં રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના સ્થાપના કરી. તે પછી તે વિસ્તરણ અને સફળતાની ગાથા હતી.

રિલાયન્સ, વિશ્વની શ્રેષ્ઠ-સંચાલિત કંપનીઓમાંની એક તરીકે ઓળખાતી, પેટ્રોકેમિકલ્સ, કાપડ જેવા વિવિધ ક્ષેત્રો ધરાવે છે અને તે ક્રાડ તેલ અને ગેસથી લઇને પોલિએસ્ટર અને પોલિમર ઉત્પાદનોના ઉત્પાદનમાં સામેલ છે. જામનગર ખાતેની કંપનીઓની રિફાઇનરી ભારતની કુલ રિફાઇનિંગ ક્ષમતાના 25% થી વધુ હિસ્સો ધરાવે છે અને હજુરા ખાતેનો તેમનો પ્લાન્ટ ભારતમાં સૌથી મોટું કેમિકલ કોમ્પ્લેક્સ છે. કંપનીએ ટેલિકોમ, ઇન્સ્ટ્રોરન્સ અને ઇન્ટરનેટ બિઝનેસ, પાવર સેક્ટર વગેરેમાં વધુ વૈવિધ્યીકરણ કર્યું છે. હવે 85,000 થી વધુ કર્મચારીઓ ધરાવતું રિલાયન્સ જીથ કેન્દ્ર સરકારની કુલ આવકના લગભગ 5% પ્રદાન કરે છે.

ધીરજલાલ ફોર્ચના પસંદગીના અબજોપતિઓમાંના એક છે અને એશિયાના ટોચના 50 ઉદ્યોગપતિઓની સંન્દર્ભમાં પણ સ્થાન મેળવ્યું છે. તેમના મહેનતું સ્વભાવ અને કોઈપણ જોખમ લેવાની તૈયારીએ તેમને તે બનાવ્યા છે જે તે છે. 1986માં હાર્ટ એટેક આવ્યા બાદ તેણે પોતાનું

સામ્રાજ્ય તેના બે પુત્રો અનિલ અને મુકેશને સોંપી દીધું હતું. તેમના પુત્રો તેમના પ્રતિષ્ઠિત પિતાની સફળ પરંપરાને આગળ ધ્વાવી રહ્યા છે.

ધનશ્યામ દાસ બિરલા

બિરલા ગુપ ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના સ્થાપક

જુડી બિરલા ભારતના ઔદ્યોગિક વિકાસના મહાન આર્કિટેક્ટ હતા. તેણે આ સદીની શરૂઆતમાં કલકત્તામાં તેની કારકિર્દીની શરૂઆત કરી હતી. તેમણે પ્રથમ વિશ્વ યુદ્ધના દિવસોમાં વ્યવસાયના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કર્યો અને યુદ્ધના વખ્ચો પછી પોતાની જાતને સ્થાપિત કરી. તેમણે 1920 ની આસપાસ કેશોરામ કોટન મિલ્સ અને બિરલા જ્યુટ મિલ્સ પછી દિલ્હીની સબજી મંડીમાં એક કોટન મિલની સ્થાપના કરી. 1919 માં, 50 લાખના રોકાણ સાથે, બિરલા બ્રધર્સ લિમિટેડની રચના કરવામાં આવી અને ત્યારબાદ જ્વાલિયરમાં એક મિલની સ્થાપના કરવામાં આવી. 30ના દાયકામાં તેમણે સુગર અને પેપર મિલો સ્થાપી. 1943 થી 1946 સુધી, બિરલા બ્રધર્સ કારના ક્ષેત્રમાં સાહસ કર્યું. તેણે રૂબી, એશિયાટિક ઇન્સ્ટ્રોરન્સ કંપની અને ઈન્લેન એર સર્વિસની પણ સ્થાપના કરી હતી. આઝાદી પછી, બિરલોએ તેમના વ્યવસાયનો વિસ્તાર કર્યો અને ઘણા ક્ષેત્રોમાં ઉત્પાદન શરૂ કર્યું. મિર્ઝાપુર નજીક, તેણે અમેરિકન મિત્ર સીજર સાથે મળીને એલ્યુમિનિયમ પ્લાન્ટ 'હિન્ડાલ્કો' સ્થાપ્યો. તેમણે ઘણી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ પણ શરૂ કરી. તેમના શ્રેય માટે ઘણા મંદિરો, પ્લેનેટોરિયમ અને હોસ્પિટલો છે. 70 અને 80 ના દાયકા દરમિયાન, બિરલા બંધુઓ ભારતના ટોચના ઔદ્યોગિક ગૃહોમાં સામેલ હતા. વૈજ્ઞાનિક સંશોધનના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં તેમના યોગદાન માટે વૈજ્ઞાનિકોને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે GD બિરલા પુરસ્કારની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.

જમશેદજી ટાટા

ટાટા ઇન્ડસ્ટ્રીઝના સ્થાપક

જન્મ : 3 માર્ચ 1839, નવસારી ગુજરાત, ભારત

મૃત્યુ : 19 મે 1904, બેંગલૂરૂ, જર્મની

વ્યવસાય : ઉદ્યોગપતિ

પણી : હીરાબાઈ ડબ્બુ

જમશેદજી નુસરવાનજી ટાટા (3 માર્ચ, 1839 - 19 મે, 1904 ના રોજ, 19 મે, 1904 ના રોજ) આધુનિક ઉદ્યોગ, તેમનો જન્મ ગુજરાતના નવસારીમાં થયો હતો.

તેમણે સ્થાપના કરી જે પાછળથી ટાટા ગ્રૂપ ઓફ કંપનીઓ બનશે. જમશેદજી ટાટાને સામાન્ય રીતે "ભારતીય ઉદ્યોગના પિતા" તરીકે સ્વીકારવામાં આવે છે.

પ્રારંભિક જીવન

જમશેદજી ટાટાનો જન્મ 3 માર્ચ 1839ના રોજ દક્ષિણ ગુજરાતના નાના શહેર નવસારીમાં નુસરવાનજી અને જીવનબાઈ ટાટાને ત્યાં થયો હતો. નુસરવાનજી ટાટા પારસી ઓરોસ્ટ્રીયન પાદરીઓના પરિવારમાં પ્રથમ ઉદ્યોગપતિ હતા. તેઓ બોમ્બે ગયા અને વેપાર શરૂ કર્યો.

જમશેદજી 14 વર્ષની ઉંમરે બોમ્બેમાં તેમની સાથે જોડાયા અને એલિફન્ટન કોલેજમાં પ્રવેશ મેળવ્યો. જ્યારે તેઓ હજુ વિદ્યાર્થી હતા ત્યારે તેમના લઘુ હીરાબાઈ ડબ્બુ સાથે થયા હતા. તેમણે 1858 માં કોલેજમાંથી સ્નાતક થયા અને તેમના પિતાની ટ્રેડિંગ ફર્મમાં જોડાયા. 1857 ના ભારતીય બળવાને બ્રિટિશ સરકાર દ્વારા કચડી નાખવામાં આવ્યો હોવાથી વ્યવસાયમાં પગ મૂકવાનો તે એક તોકાની સમય હતો.

બિડનેસ

જમશેદજીએ 29 વર્ષની ઉંમર સુધી તેમના પિતાની પેઢીમાં કામ કર્યું. 1868માં તેમણે રૂ.ની બીજ મૂડી સાથે ટ્રેડિંગ કંપની શરૂ કરી. 21,000 છે. 1869 માં, તેમણે ચિંચપોકલીમાં એક નાદાર ઓઈલ મિલ હસ્તગત કરી, તેને કોટન મિલમાં રૂપાંતરિત કરી અને મિલનું નામ બદલીને એલેકાન્ડ્રા મિલ રાખ્યું. તેણે બે વર્ષ પછી તંદુરસ્ત નફા માટે મિલ વેચી. ત્યારબાદ તેમણે 1874માં નાગપુરમાં કપાસની મિલની સ્થાપના કરી. 1 જાન્યુઆરી, 1877ના રોજ જ્યારે રાણી વિકટોરિયાને ભારતની મહારાણી જાહેર કરવામાં આવી ત્યારે તેમણે તેનું નામ એપ્રેસ મિલ રાખ્યું.

એપ્રેસ મિલની સ્થાપના પછીનો સમયગાળો જમશેદજીના જીવનનો સૌથી કરુણ સમયગાળો હતો. 1904 માં તેમના મૃત્યુ સુધીના આગામી ત્રીસ વર્ષોમાં, જમસેદજીએ ટાટા ગ્રૂપનો પાયો નાખ્યો કારણ કે આપણે આજે જાણીએ છીએ.

તેમણે પોતાના ત્રણ મુખ્ય વિચારોને સાકાર કરવા માટે પોતાની જાતને સમપિત કરી હતી: લોખંડ અને સ્ટીલ કંપનીની સ્થાપના, એક વિશ્વ કક્ષાની શિક્ષણ સંસ્થા અને હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રિક પ્લાન્ટ. વ્યંગાત્મક રીતે તેમના જીવનકાળ દરમિયાન કોઈપણ વિચારો વાસ્તવિકતા બન્યા ન હતા.

જો કે, તેમના દ્વારા નાખવામાં આવેલા પાયા અને તેમના અનુગામીઓ દ્વારા સખત મહેનત એ સુનિશ્ચિત કરે છે કે દરેક વિચારો આખરે સ્થાપિત થયા હતા અને આજે પોતપોતાના ક્ષેત્રોમાં આદરણીય એન્ટ્રીટી છે:

- ટાટા સ્ટીલ (અગાઉ TISCO - ટાટા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપની લિમિટેડ) એશિયાની પ્રથમ અને ભારતની સૌથી મોટી સંકલિત ખાનગી ક્ષેત્રની સ્ટીલ કંપની વાર્ષિક 4 મિલિયન ટન સ્ટીલનું ઉત્પાદન કરે છે.

- ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટેટ્યુટ ઓફ સાયન્સ (IISc) એ બેંગલોર, ભારતમાં સ્થિત સંશોધન અને ઉચ્ચ શિક્ષણની પ્રીમિયર પોસ્ટ-ગ્રેજ્યુએટ સંસ્થા છે જે 48 વિશીષ વિભાગોમાં કામ કરતા 2,000 થી વધુ સક્રિય સંશોધકોને અનુસ્નાતક અને ડોક્ટરલ સંશોધન કાર્યક્રમો પ્રદાન કરે છે.

• ટાટા પાવર કંપની લિમિટેડ ભારતની સૌથી મોટી ખાનગી ક્ષેત્રની વીજળી ઉત્પન્ન કરતી કંપની છે જેની સ્થાપિત ઉત્પાદન ક્ષમતા 2300 મેગાવોટથી વધુ છે.

તેમના જીવનકાળ દરમિયાન ફળદારી બનેલા તેમના નોંધપાત્ર સાહસોમાં મુંબઈમાં કોલાબા જિલ્લામાં આવેલી ઐતિહાસિક તાજમહેલ હોટેલ હતી. આ હોટેલ રૂ. 16 ડિસેમ્બર, 1903 ના રોજ 4,21,00,000.

જમશેદજી ટાટા દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી વારસાગત કંપની ટાટા ગ્રૂપ તરીકે જાણીતી થઈ અને આજ તે ભારતની સૌથી મોટી અને સૌથી પ્રતિષ્ઠિત કંપનીઓમાંની એક છે.

જોકે, જમશેદજી માત્ર એક કંપની શરૂ કરવા કરતાં વધુ માટે જાણીતા હતા. તેઓ તેમના ક્ષેત્રમાં અગ્રણી હતા અને તેમના સમય કરતા આગળ વિચારતા હતા.

જ્યારે તેમણે નાગપુરમાં એપ્રેસ મિલ્સ શરૂ કરી, ત્યારે તેમણે કાપડના ઉત્પાદન માટે માત્ર નવીન રીતો વિશે જ વિચાર્યું ન હતું, તેમણે ખૂબ જ સારી શ્રમ પ્રથાઓ પણ મૂકી હતી. કોઈપણ શ્રમ કાયદાઓ અસ્તિત્વમાં આવ્યા તે પહેલાની આ વાત હતી.

તેઓ રાજ્યવાદી પણ હતા. તેઓ જીવતા હતા ત્યારે ભારત બ્રિટિશ શાસન હેઠળ રહ્યું હોવા છતાં, તેમણે દાદાભાઈ નૌરોજી અને ફિરોઝશાહ મહેતા જેવા કાર્યકરો સાથે વાતચીત કરી. તેઓ તેમના વિચારોથી ખૂબ પ્રભાવિત હતા. જો કે, તેમણે હંમેશા એવું જાળવ્યું હતું કે રાજકીય સ્વતંત્રતા સાથે આર્થિક આત્મનિર્ભરતા હોવી જોઈએ. તેમણે માત્ર હજારો નોકરીઓનું સર્જન જ નહીં કર્યું, તેમણે ભવિષ્યના ઘણા સાહસો માટે માર્ગ મોકળો કર્યો.

નારાયણ મૂર્તિ એનાર

ઈન્ડોસીસ ટેકનોલોજીસના ચેરમેન

એનાર નારાયણ મૂર્તિ, ભારતમાં સૌથી મોટા આઈટી સામ્રાજ્યમાંથી એક ઈન્ડોસીસ ટેકનોલોજીના ચેરમેન, 20 ઓગસ્ટ, 1946ના રોજ કણ્ણાટકમાં જન્મયા હતા. મૂર્તિએ 1967માં મૈસુર યુનિવર્સિટીમાંથી ઇલેક્ટ્રિકલ એન્જિનિયરિંગ (BE) અને 1969માં ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ટેકનોલોજી (IIT), કાનપુરમાંથી માસ્ટર ઓફ ટેકનોલોજી (M.Tech.) મેળવ્યું. સિતેરના દાયકાની શરૂઆતમાં, નારાયણ મૂર્તિએ નોકરી શરૂ કરી. પેરિસમાં SESA સાથે. તેણે ચાર્લ્સ ડી ગોલ એરપોર્ટ માટે એર કાર્ગો હેન્કલ કરવા માટે રીબલ ટાઇમ ઓપરેટિંગ સિસ્ટમ ડિઝાઇન કરવા માટે એક ટીમ સાથે કામ કર્યું. તેઓ 3 વર્ષ પછી ભારત પાછા આવ્યા અને પુણેમાં પટની કોમ્પ્યુટર સિસ્ટમ્સમાં નોકરી કરી. 1981માં, મૂર્તિએ છ સોફ્ટવેર પ્રોડેશનલ્સ સાથે મળીને ઈન્ડોસીસ ટેકનોલોજીસની સ્થાપના કરી જે પાછળથી અગ્રણી સોફ્ટવેર કંપનીમાંની એક બની. માર્ચ 1999માં, ઈન્ડોસીસ અમેરિકન સ્ટોક એક્સચેન્જમાં લિસ્ટેડ થનારી પ્રથમ ભારતીય રજિસ્ટર્ડ કંપની બની.

વ્યક્તિગત રીતે, મૂર્તિ તેમની સાદગી અને મદદ કરવાની માનસિકતા માટે જાણીતા છે. તેમણે ઈન્ડોસીસ ફાઉન્ડેશનની સ્થાપના કરી, જે જરૂરિયાતમંદોને મદદ કરવા માટે એક સામાજિક કલ્યાણ ટ્રસ્ટ છે. તેને વેસ્ટર્ન કલાસિકલ મ્યુઝિકનો શોખ છે અને તે ઉદાર વિચારો ધરાવે છે. મૂર્તિની તેમના દૃષ્ટિકોણને રજૂ કરવાની ક્ષમતા અને તેમના અન્ય તમામ ગુણો તેમને અનન્ય વ્યક્તિત્વ બનાવે છે. મૂર્તિ અનેક પ્રતિષ્ઠિત હોદ્દા ધરાવે છે. તેઓ 1992 થી 1994 સુધી નેશનલ એસોસિએશન ઓફ સોફ્ટવેર એન્ડ સર્વિસ કંપનીઝ (NASSCOM) ના પ્રમુખ હતા. તેઓ ભારતના નેશનલ ઈન્ડોર્મેશન ટેકનોલોજી ટાસ્ક ફોર્મ, ટ્રેડ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રી પર વડાપ્રધાનની કાઉન્સિલ, એશિયા સોસાયટીની ઇન્ટરનેશનલ કાઉન્સિલ અને બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયાના સભ્ય છે. યુનિવર્સિટી ઓફ સધર્ન કેલિફોર્નિયા સ્ક્લલ ઓફ એન્જિનિયરિંગના કાઉન્સિલરો. તેઓ ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI) ના બોર્ડમાં ડિરેક્ટર છે અને વોર્ટન બિઝનેસ સ્ક્લલના એશિયન એક્ઝિક્યુટિવ બોર્ડમાં પણ છે.

મૂત્રિને 1996-97માં 'જીઆરડી ટાટા કોપોરેશન લીડરશિપ એવોર્ડ', 1998માં 'એલ્યુમની એવોર્ડ', 2000-2001માં 'ધ ઇટી બિઝનેસપર્સન ઓફ ધ યર એવોર્ડ' અને 2001માં 'ધ મેક્સ શિમદેની એવોર્ડ' દ્વારા સન્માનિત કરવામાં આવ્યા હતા. તેમની પસંદગી કરવામાં આવી હતી. બિઝનેસ ઇન્ડિયાનો 'બિઝનેસમેન ઓફ ધ યર 1999', ભારતીય કોપોરેટ વિશ્વનો સૌથી પ્રતિષ્ઠિત એવોર્ડ. આઈટી જગતમાં ભારતને એક જાણીતું નામ બનાવવાનો શ્રેય શ્રી મૂત્રિને જાય છે.

વિકમ.એ. સારાભાઈ

ભારતીય પરમાણુ ઉર્જા આયોગ અને ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંસ્થાના બીજા અધ્યક્ષ

વિકમ.એ.સારાભાઈ, 1975માં ભારતના પ્રથમ ઉપગ્રહ આર્યભના પ્રક્ષેપણ પાછળનું મુખ્ય વ્યક્તિત્વ હતું. તેઓનો જન્મ ગુજરાતના અમદાવાદમાં ઉદ્યોગપતિઓના પરિવારમાં થયો હતો. તેઓ થુમ્બા ખાતે ઇક્વેટોરિયલ રોકેટ બિલ્ડિંગ સ્ટેશન માટે પણ જવાબદાર હતા. સારાભાઈએ અમદાવાદ ટેક્સટાઇલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ રિસર્ચ એસોસિએશનની સ્થાપના કરી, જે ભૌતિકશાસ્ત્રમાં સંશોધન માટેની પ્રયોગશાળા અને ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ મેનેજમેન્ટ. સારાભાઈ ભારતના એટોમિક એનજી કમિશન અને ઇન્ડિયન સ્પેસ રિસર્ચ ઓર્ગનાઇઝેશનના બીજા અધ્યક્ષ હતા.

જાણીતા વૈજ્ઞાનિક ડૉ. સી.વી. રામન હેઠળ સારાભાઈના કોસ્મિક કિરણોના અભ્યાસમાં જાણવા મળ્યું કે કોસ્મિક કિરણો એ ઉર્જા કણોનો પ્રવાહ છે જે બાહ્ય અવકાશમાંથી પૃથ્વી પર પહોંચે છે, જે તેમના માર્ગ પર સૂર્ય, વાતાવરણ અને ચુંબકત્વ દ્વારા પ્રભાવિત થાય છે. આ અભ્યાસ પાર્થીવ ચુંબકત્વ અને વાતાવરણ, સૂર્ય અને બાહ્ય અવકાશની પ્રકૃતિનું નિરીક્ષણ કરવામાં મદદ કરે છે. તેમને 1966માં 'પદ્મશ્રી' એનાયત કરવામાં આવ્યા હતા અને 1972માં મરણોત્તર 'પદ્મ વિભૂષણ' એનાયત કરવામાં આવ્યા હતા. તેમને 'ડૉ. 1962 માં શાંતિ સ્વરૂપ ભટનાગર પુરસ્કાર'. આ મહાન વૈજ્ઞાનિકને ભારતને અવકાશ યુગમાં પ્રક્ષેપિત કરવાનો શ્રેય આપવામાં આવે છે.